

ค่านิยมทางเศรษฐกิจและพฤติกรรมการบริโภคของประชาชน
บ้านทิว ตำบลบ้านเขว อำเภอมือเมือง จังหวัดมหาสารคาม
Economic Values and Consumptive Behavior of People at
Ban Tiu, Ban Khao Sub-district, Muang District,
Mahasarakham Province

กิตติพงษ์ พิพิธกุล¹, นิตยา จันทะปัสสา², ดวงเนตร ชาสุวรรณ³,
พระนิทัศน์ วงศ์วังเพิ่ม⁴, สมยศ ปัญญามาก⁵
Kittiphong Phiphitkun¹, Nittaya Janthapassa², Duangnet Chasuwan³,
Phra Nitat Wongwangphoem⁴, Somyot Panyamak⁵
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอร้อยเอ็ด¹,
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1²,
องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น³,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา^{4, 5}
Nong Phai Sub-district Administrative Organization,
Thawatburi District, Roi Et Province¹,
Mahasarakham Primary Educational Service Area office²,
Khon Kaen Provincial Administrative Organization³,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus^{4, 5}
Corresponding Author, E-mail: politice7114@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่านิยมทางเศรษฐกิจและพฤติกรรมการบริโภคของประชาชนบ้านทิว ตำบลบ้านเขว อำเภอมือเมือง จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครัวเรือนด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากตัวแทนหรือหัวหน้าครัวเรือนจำนวน 30 ครัวเรือน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติแบบบรรยาย

ผลการวิจัย พบว่า ค่านิยมทางเศรษฐกิจของชาวบ้านทิวพบจากการสัมภาษณ์ รายได้ต่อปี โดยเฉลี่ย 20,000 บาทต่อครัวเรือน ครึ่งหนึ่งมีรายได้ไม่แน่นอน รายได้

ส่วนหนึ่งต้องพึ่งพาบุตรหลาน ค่าใช้จ่ายรอบหนึ่งปีมากกว่า 10,000 บาทต่อครัวเรือน ส่วนพฤติกรรมการบริโภค จะพบจากรายจ่ายจำแนกตามปัจจัยสี่ ได้แก่ 1) รายจ่ายซื้ออาหารต่อสัปดาห์ รายจ่ายระหว่าง 100-200 บาท อาหารที่ซื้อ คือ ผัก ผลไม้และเนื้อหมู 2) มูลค่าราคาที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย 10,000-100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.33 ของครัวเรือน และร้อยละ 30 เป็นค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมบ้าน อุปกรณ์สิ่งของเครื่องใช้ที่จ่าย คือ พัดลม เตารีด หมอหุงข้าวไฟฟ้า 3) รายจ่ายเพื่อซื้อเครื่องนุ่งห่ม ร้อยละ 86.66 มีการซื้อเสื้อผ้านาน ๆ ครั้ง บ่อยครั้งและบางครั้งตามลำดับ 4) ค่าใช้จ่ายการรักษาพยาบาล แต่ละครั้งโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 500 บาท ส่วนใหญ่มีโทรศัพท์มือถือ ร้อยละ 83.30 ส่วนอีกร้อยละ 26.70 ใช้โทรศัพท์บ้าน นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยอื่น ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องเสียงและเครื่องเล่นแผ่นซีดีตามลำดับ ค่าใช้จ่ายหนังสือสำหรับบุตรหลาน ร้อยละ 16.70 การซื้อหนังสือพิมพ์อ่านข่าว ร้อยละ 56.67 การบริโภคซื้อสินค้าและการท่องเที่ยว ร้อยละ 33.33 ได้มีการท่องเที่ยว ส่วนการเสี่ยงโชค พบว่า ร้อยละ 46.67 เสี่ยงโชคทุก 15 วัน จำนวนเงินที่เสี่ยงโชคร้อยละ 73.33 มีการทำบุญบ่อยครั้ง

คำสำคัญ: คำนิยมทางเศรษฐกิจ; พฤติกรรมการบริโภค; จังหวัดมหาสารคาม

Abstract

The purpose of this research is to study economic values and consumptive behavior of people at Ban Tiu, Ban Khao Sub-district, Muang District, Mahasarakham Province. This is based on qualitative research. The tools used for data collection is the semi-structured interview. It is for interviewing 30 representatives or heads of households in the village then analyzing the data by descriptive statistics.

The results are that the economic values of people are derived from interviewees who have average annual incomes of 20,000 baht per household. Half of them have uncertain incomes and some of these incomes must rely on children's support. In one year, they expense more than 10,000 baht per household. For consumptive behavior of people, it is derived from expenses which are classified into 4 factors: 1) food expense: it is about 100 to 200 bath every week, including vegetables, fruits, and pork; 2) the price of land for living: it ranges from

10,000 to 100,000 baht which equals 43.33% of households, and 30% of it concerns with spending the cost of home maintenance. In addition, equipment and supplies that must be paid such as fan, iron, and electric rice cooker; 3) expenditure on clothing purchase: it equals 86.66% of households which spend infrequently, frequently, and sometimes respectively; 4) medical expense: it is at an average cost of 500 baht per household each time. Most of households have mobile phones which equal 83.30% and home phones equal 26.70%. Furthermore, the other factors such as computers, stereos, and CD players, respectively are spent by some households. Textbooks for children equal 16.70% of them, whereas newspaper equal 56.67%. Purchase of goods and tourism equal 33.33%. The gambling behavior is found that 46.67% of them every 15 days and the average amount of it equal 73.33% used to make merit frequently.

Keywords: Economic Values; Consumptive Behavior;

Mahasarakham Province

บทนำ

การดำรงชีวิตเพื่อให้ตนเองและครัวเรือนดำรงอยู่ได้อย่างมีปกติสุขควรจะมีค่านิยมในทางเศรษฐกิจที่ถูกต้อง เช่น การไม่ใช้จ่ายเกินฐานะไม่ฟุ่มเฟือยและจะต้องมีพฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการให้เหมาะสมกับรายได้ของตนเองและครอบครัวสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ประชาชนบางส่วนยังมีการะเหินสิ้นและการใช้จ่ายในทางฟุ่มเฟือยที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ดังจะเห็นว่า ในปี พ.ศ. 2550 ครัวเรือน

เป็นหนี้เพิ่มขึ้นจาก 5 ปีที่แล้ว ทั้งสัดส่วนผู้เป็นหนี้ (ร้อยละ 63.3 ของครัวเรือนทั่วประเทศ) และยอดหนี้ (เฉลี่ยครัวเรือนละ 1.16 แสนบาท) ทั้งภาครัฐและธุรกิจเป็นหนี้ต่างประเทศมาก ซึ่งถูกมองว่า เป็นปัญหาลัทธิบริโภคนิยมที่เกิดจากการเลียนแบบวัฒนธรรมทุนนิยมตะวันตก ซึ่งก็มีส่วนจริง แต่คนในประเทศทุนนิยมตะวันตกเอง รวมทั้งผู้ป้อนอาจไม่ได้ติดในลัทธิบริโภคนิยมมากเหมือนคนไทย การใช้จ่ายใช้สอย ซื้อสินค้าที่จำเป็นในชีวิตเป็นเรื่องการบริโภคตามปกติที่คนทุกประเทศนิยมกระทำ แต่การใช้จ่าย

ใช้สอยมากเกินไป บ่อยเกินไป แพงเกินกว่าฐานะรายได้และความจำเป็นของคนไทย อยู่ในขั้นเสพติดลัทธิบริโภคนิยม ลัทธินี้ระบาดในประเทศไทยได้ง่ายอาจมาจากหลายปัจจัย รวมทั้งรากเหง้าทางวัฒนธรรมเดิมของไทยที่อาจมีส่วนส่งเสริมให้คนไทยนิยมบริโภคฟุ่มเฟือย (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, 2553)

สังคมไทยพัฒนามาจากสังคมชุมชนเกษตรแบบดั้งเดิม พึ่งตนเองได้แบบมีผลผลิตเหลือเพื่อ การจัดงานฉลองตามประเพณี งานบุญทางศาสนา นิยมทำใหญ่โตเพื่อแสดงความใจกว้างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เช่น อาหารการกินต้องทำเผื่อเหลือ เพราะกลัวว่า ถ้าไม่มากพอ คนที่มาร่วมงานอาจตำหนิว่าใจแคบ สมัยก่อนคนไทยในชุมชนเกษตรผลิตอาหารได้เอง เมื่อจัดงานบุญ ญาติพี่น้องเพื่อนบ้านมักนำอาหารมาช่วย จึงไม่ได้สิ้นเปลืองมาก แต่วัฒนธรรมแบบดังกล่าวนี้เมื่อนำมาใช้ในยุคทุนนิยมอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เงินซื้อหา การจัดงาน เช่น งานบวชนาค งานแต่งงาน กลายเป็นเรื่องฟุ่มเฟือยกว่าสมัยก่อนมาก วัฒนธรรมทางการเกษตรแบบเหลือกินเหลือใช้ ซึ่งมีส่วนทำให้คนไทยที่ไม่เคยอดอยาก มีวัฒนธรรมที่ชอบใช้ชีวิตแบบวันต่อวัน หรือกรณีมนุษย์เงินเดือนก็จะใช้ชีวิต

แบบเดือนต่อเดือน ไม่ค่อยอดออม ไม่คิดเรื่องอนาคตที่อยู่ไกลออกไป วัฒนธรรมดั้งเดิมเหล่านี้เริ่มทำให้ชีวิตในปัจจุบันเริ่มอยู่ลำบากมากขึ้น นอกจากนี้ การเข้ามาของบรรษัทข้ามชาติได้เติบโตขึ้น มีสินค้าบริการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ นานา สื่อวิทยุโทรทัศน์และพ็อปปูล่ามีเครื่องมือในการกระตุ้นการขายสินค้ากว่าเดิม เช่น การซื้อแบบผ่อนส่ง การเอาของไปก่อนผ่อนทีหลังพร้อมดอกเบี้ย ทำให้ประเทศไทยเป็นทุนนิยมที่ล่าช้าหรือเป็นทุนนิยมบริวารที่เน้นการซื้อเพื่อการบริโภคมากกว่าการผลิตด้วยตนเอง โดยเฉพาะวัยรุ่น เป็นวัยที่ตื่นตัวทางเพศ ชอบแต่งตัว สนุกสนาน นิยมของใหม่ จึงเป็นเหยื่อของลัทธิบริโภคนิยมที่พวกนายทุนต้องการส่งเสริม เพราะต้องการกำไร ยิ่งนักศึกษาที่มาจากคนรวยหรือมีฐานะสูงกว่าคนงานยิ่งฟุ่มเฟือยมาก

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการถ่วงดุลกระแสโลกาภิวัตน์ที่กระตุ้นให้เกิดการบริโภคอย่างไร้ขอบเขตและนำมาสู่การแย่งชิงทรัพยากร นอกจากนั้น เศรษฐกิจพอเพียงได้จึงกล่าวถึงมิติทางด้านจิตใจอันเป็นความความสุขภายในของมนุษย์ที่อยู่กับการอยู่ดีมีสุขหรือที่เรียกว่าเศรษฐกิจสีเขียว ความจริงแล้ว ก็คือพุทธเศรษฐศาสตร์ แท้จริงแล้วคำสอน

ของพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากมีหลักคำสอนที่ไม่ให้ประมาทในการผลิตและบริโภค โดยอธิบายว่า สิ่งมีชีวิตมีการเกิด แก่ เจ็บและตายในที่สุด ไม่มีความจำเป็นที่แก่งแย่งชิงดี แต่ควรช่วยเหลือกันและกัน นอกจากนี้ ยังสอนเรื่องความไม่มีอัตตา คือ การละความยึดมั่นถือมั่น สอนให้มีความเมตตากรุณาเกื้อกูลแก่กัน ที่สำคัญ คือ การดำเนินชีวิตด้วยความไม่โลภ ไม่ต้องการอยากได้มากเกินไปจนความจำเป็น เพราะสุดท้ายทรัพยากรจะไม่พอที่จะสนองความโลภของทุกคน

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาในด้านเศรษฐกิจของประชาชนจะต้องมีค่านิยมทางเศรษฐกิจที่ถูกต้องตลอดจนพฤติกรรมการบริโภคที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาค่านิยมทางเศรษฐกิจและพฤติกรรมผู้บริโภคของประชาชนบ้านตัว ตำบลบ้านเขว อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม เพื่อเข้าใจพฤติกรรมและสาเหตุของปัญหาหรือความสำเร็จในทางเศรษฐกิจเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงในส่วนที่เป็นปัญหาและพัฒนาในส่วนที่ดีให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาค่านิยมทางเศรษฐกิจและพฤติกรรมการบริโภค

ของประชาชนบ้านตัว ตำบลบ้านเขว อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ อันเป็นการศึกษาภาคสนามที่ใช้การสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนต่าง ๆ หมู่ที่ 9 (บ้านตัว) ตำบลบ้านเขว อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 30 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นเอง โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมการบริโภค ค่านิยมทางเศรษฐกิจและพฤติกรรมการบริโภค ตรวจสอบความตรงของเนื้อหาและความตรงตามโครงสร้างโดยใช้หลักการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบมีส่วนร่วมใช้แนวทางการสัมภาษณ์ใช้เวลาในการสัมภาษณ์กับประชาชน จากครัวเรือนต่าง ๆ จำนวน

30 คน พร้อมสังเกตบริบทรอบ ๆ หมู่บ้าน

3) การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่เหมือนกันออกจากข้อมูลที่แตกต่างกัน โดยใช้สถิติแบบบรรยาย (Descriptive Statistics)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ค่านิยมทางเศรษฐกิจและพฤติกรรมการบริโภคของประชาชนบ้านตัว สามารถจำแนกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ 1) ค่านิยมทางเศรษฐกิจ พบจากรายได้และที่มาของรายได้ รายจ่ายของครัวเรือน 2) พฤติกรรมการบริโภคจะพบจากรายจ่ายตามปัจจัยสี่เพื่อซื้ออาหาร ที่อยู่อาศัย การซื้อเครื่องนุ่งห่ม และการซื้อยารักษาโรค ดังผลการวิจัยต่อไปนี้

1. รายได้และที่มาของรายได้ ชาวบ้านตัวส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาปีเป็นหลัก หลังจากการทำงานแล้วมีประชาชนบางส่วนทำนาปรัง ส่วนอาชีพหลังจากการทำนา คือ อาชีพรับจ้าง แต่ส่วนน้อยที่มีอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจและรักษาความปลอดภัยของบริษัท ส่วนปัญหาในการประกอบอาชีพที่ทุกคนประสบคล้ายกัน คือ ปัญหาราคาปัจจัยการผลิตและต้นทุน

การผลิตที่สูงขึ้น โดยเฉพาะราคาน้ำมันเชื้อเพลิง

รายได้จากการประกอบอาชีพโดยเฉลี่ย 20,000 บาทต่อครัวเรือน ประชาชนส่วนครึ่งหนึ่งมีรายได้ไม่แน่นอน รายได้ส่วนหนึ่งต้องพึ่งพาบุตรหลานส่งมาให้ โดยได้มาเป็นรายปีมากกว่ากลุ่มรายเดือน แต่ส่วนใหญ่มีรายได้ระดับปานกลาง แต่มีรายได้ไม่เพียงพอค่าใช้จ่าย โดยผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนเป็นหัวหน้าครัวเรือน ผู้ที่หารายได้หลักให้แก่ครัวเรือนมีเพียง 1-2 คนเท่านั้น

2. รายจ่ายของครัวเรือน ส่วนใหญ่ครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายต่อวัน ไม่เกิน 100 บาท โดยจ่ายในเรื่อง ซื้อกับข้าว 3 มื้อ จ่ายสำหรับบุตรหลานไปโรงเรียน อย่างไรก็ตาม การศึกษาพบว่า มีครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่าย ตั้งแต่ 800-1,000 บาทต่อวัน ครัวเรือนส่วนน้อยที่มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนระหว่าง 1,000-3,000 บาท เมื่อสอบถามค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายเมื่อครบรอบ 1 ปี พบว่า ครัวเรือนครึ่งหนึ่งมีค่าใช้จ่ายในรอบหนึ่ง มากกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.67 และมีค่าใช้จ่ายต่อปี ไม่เกิน 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.33 ค่าใช้จ่ายรายปี ได้แก่ ค่าประกันชีวิตรายปี ฌาปนกิจสงเคราะห์ ส่งคืนเงินกู้สหกรณ์การเกษตร

3. รายจ่ายจำแนกตามปัจจัยสี่

3.1 รายจ่ายเพื่อซื้ออาหาร ต่อสัปดาห์ ส่วนใหญ่ครัวเรือนที่มีรายจ่ายระหว่าง 100-200 บาท คิดเป็นร้อยละ 40 เมื่อจำแนกเป็นประเภทของอาหารที่ซื้อ พบว่า มีครัวเรือนที่นิยมซื้อผักมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ซื้อผัก ซื้อผลไม้และซื้อเนื้อหมู คิดเป็นร้อยละ 73.30, 66.70 และ 60 ตามลำดับ

3.2 รายจ่ายเพื่อที่อยู่อาศัย มูลค่าราคาที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย ครัวเรือนที่มีมูลค่าที่ดิน 10,000-100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.33 รองลงมา คือ มูลค่าที่ดิน มากกว่า 200,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.67 สูงสุดเท่ากับ 800,000 บาทต่ำสุดเท่ากับ 10,000 บาท

3.3 รายจ่ายเพื่อซื้อเครื่องนุ่งห่ม เมื่อพิจารณาเรื่องเครื่องนุ่งห่ม พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการซื้อเสื้อผ้านาน ๆ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 86.66 ที่เหลือ คือ ซื้อบ่อยครั้งหรือบางครั้ง ร้อยละ 6.67 ความเพียงพอของเสื้อผ้า ร้อยละ 73.33 มีเสื้อผ้าที่เพียงพอ ร้อยละ 26.67 ระบุว่า มีเกินความจำเป็น ครัวเรือนเกือบทั้งหมด ร้อยละ 93.33 มีรสนิยมในการเลือกซื้อสินค้าที่ผลิตในท้องถิ่น ส่วนร้อยละ 6.67 ใช้สินค้าต่างประเทศที่มียี่ห้อดัง (Brand Name) ความคิดเห็นต่อราคาสินค้าที่

ซื้อ ส่วนใหญ่ระบุว่า มีราคาถูกร้อยละ 63.33 รองลงมาระบุว่า มีราคาปานกลาง และเมื่อพิจารณาถึงความคุ้มค่า ทุกครัวเรือนระบุว่า มีความคุ้มค่าต่อสินค้าที่ซื้อ

3.4 รายจ่ายเพื่อการรักษาโรคการเจ็บป่วยของสมาชิกครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีการเจ็บป่วย นาน ๆ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 50 มีเพียงร้อยละ 6.67 เท่านั้นที่ไม่มีสมาชิกในครัวเรือนสุขภาพดี ครัวเรือนซึ่งจะเจ็บป่วยใช้เพียงเล็กน้อย การปฏิบัติเมื่อสมาชิกในครัวเรือนเจ็บป่วย ครัวเรือนร้อยละ 46.67 ระบุว่า ไปพบแพทย์ที่คลินิกเพื่อทำการรักษา รองลงมาไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วย ร้อยละ 50 ในแต่ละครั้งไม่เกินครัวเรือนละ 500 บาท ส่วนการจัดหายารักษาโรคเมื่อยามเจ็บป่วย ร้อยละ 53.33 ระบุว่า รับยาที่โรงพยาบาล และร้อยละ 43.33 เสียค่ารักษาพยาบาลระดับปานกลางส่วนผลของสุขภาพหลังการรักษา พบว่า ครัวเรือนร้อยละ 46.67 มีสุขภาพแข็งแรงดี

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับค่านิยมและพฤติกรรม

การบริโภค ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. รายได้และที่มาของรายได้จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาปีเป็นหลักและมีประชาชนบางส่วนทำนาปรัง ทั้งนี้เนื่องจากสภาพทางกายภาพของบ้านตัวเป็นลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบทบริเวณรอบหมู่บ้านเป็นพื้นที่นาประชาชนได้ทำนามาเป็นระยะเวลายาวนาน เนื่องจากเป็นที่ราบลุ่มอยู่ในเขตชลประทานจึงสามารถทำนาได้ ส่วนอาชีพหลังจากการทำนา คือ อาชีพรับจ้าง แต่อีกส่วนน้อยที่มีอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจและรักษาความปลอดภัยของบริษัท ส่วนปัญหาในการประกอบอาชีพที่พบ คือ ปัญหาราคาปัจจัยการผลิตและต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เช่น ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงที่แพง ซึ่งทำให้ต้นทุนปัจจัยการผลิตทุกอย่างผันแปรไปตามราคาน้ำมันเชื้อเพลิงด้วย เพราะเมื่อราคาน้ำมันเชื้อเพลิงขึ้น ราคาปัจจัยการผลิตอย่างอื่นก็สูงขึ้นตาม เช่น ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืชและค่าแรงงาน

ส่วนรายได้จากการประกอบอาชีพ พบว่า ประชาชนส่วนครึ่งหนึ่งมีรายได้ไม่แน่นอน รายได้ส่วนหนึ่งต้องพึ่งพาบุตรหลานส่งมาให้ ที่เป็นเช่นนี้เป็นผลเนื่องจากปัจจุบันเยาวชนใน

หมู่บ้านได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับที่สูงขึ้น ทั้งในสายอาชีพและสายสามัญ จึงมีโอกาสหางานทำได้มีรายได้ประจำและได้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน เมื่อมีรายได้ก็ส่งเงินที่เป็นรายได้ให้กับครอบครัว และสาเหตุอีกประการหนึ่ง คือ กิจกรรมภาคเกษตรกรรมไม่สามารถดูดซับแรงงานส่วนเกินจากประชากรที่เพิ่มขึ้นในชุมชนได้ จึงทำให้พอพพแรงงานไปทำงานต่างถิ่น อีกครัวเรือนส่วนหนึ่งมีรายได้ที่คิดเป็นรายปี แต่ส่วนใหญ่มีรายได้ระดับปานกลาง เพราะอย่างยิ่งมีบางครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการทำนา เมื่อหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวขายผลผลิตข้าวเป็นรายได้อีกทางหนึ่ง จากผลการศึกษาข้างต้น สอดคล้องกับการศึกษาของณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2549: 13-15) พบว่า การทำไร่นาปัจจุบันมีลักษณะการลงทุนต้องใช้เม็ดเงินมากกว่ายุคต่าง ๆ ต้นทุนการผลิตที่คิดเป็นตัวเงินจึงสูง ปัจจัยการผลิตประเภทปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืชราคามักขยับเพิ่มขึ้นทุกปี ค่าจ้าง ค่าไถรถเกี่ยวก็สูงขึ้นตามลักษณะการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมัน ต่างกับยุคก่อนที่ชาวไร่ชาวนาใช้การลงทุนเป็นเม็ดเงินที่ต่ำกว่ากันมาก เพราะใช้แรงงานตนเองและแรงงานสัตว์ กล่าวโดยสรุปภาคการเกษตรปัจจุบันเป็นการผลิตต้องผ่านระบบตลาด ทั้งตลาดปัจจัยการ

ผลิตและราคาผลผลิตทางการเกษตร นอกจากนี้ ยังพบว่า การดำรงชีพของชุมชนชนบทส่วนใหญ่รายได้หลักไม่ได้มาจากไร่นาหรือภาคการเกษตรแต่มาจากนอกภาคเกษตรในรูปของเงินส่งกลับบ้านและค่าจ้างจากรับจ้างที่ไม่แน่นอน

2. รายจ่ายของครัวเรือน จากการศึกษา พบว่า รายจ่ายของครัวเรือน ส่วนใหญ่ที่มีค่าใช้จ่ายต่อวันไม่เกิน 100 บาท โดยจ่ายในเรื่อง ซื้อข้าว 3 มื้อ จ่ายสำหรับบุตรหลานไปโรงเรียน เพราะปัจจุบันค่าใช้จ่ายเพื่อซื้ออาหารกลางวัน ค่าเดินทางไปโรงเรียนของบุตรหลานและอุปกรณ์การเรียนเป็นสิ่งที่จำเป็น แต่มีบางครัวเรือนที่ค่าใช้จ่าย ตั้งแต่ 800-1,000 บาทต่อวัน เนื่องจากเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพธุรกิจ ส่วนที่เพิ่มค่าใช้จ่ายในเรื่องน้ำมันเชื้อเพลิงและซื้อสิ่งของที่จำเป็นต่อการอุปโภคบริโภค เพื่อค้าขายในหมู่บ้าน แต่เมื่อพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายต่อเดือน มีครัวเรือนส่วนน้อยที่มีค่าใช้จ่ายต่อเดือน ระหว่าง 1,000-3,000 บาท โดยใช้จ่ายในเรื่อง ได้แก่ ค่ารถรับส่งนักเรียน ส่งเงินคืนทุนหมู่บ้าน ซื้อหญ้าให้วัว ซื้อข้าวสาร ดอกเบี้ยเงินกู้ยืมระบบ ส่งงวดรถและส่งเบี้ยประกันชีวิต ส่วนครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายที่จ่ายเมื่อครบรอบ 1 ปี พบว่า ครัวเรือนมี

ค่าใช้จ่ายในรอบหนึ่งปี มากกว่า 10,000 บาท หรือร้อยละ 46.67 ซึ่งค่าใช้จ่ายดังกล่าว ได้แก่ เสียค่าหน่วยกิตปริญญาโท ค่าประกันชีวิตรายปี ส่งคืนเงินกู้สหกรณ์ออมทรัพย์และมีค่าใช้จ่ายต่อปี ไม่เกิน 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.33 ค่าใช้จ่ายรายปี ได้แก่ ค่าประกันชีวิตรายปี ฌาปนกิจสงเคราะห์ ส่งคืนเงินกู้สหกรณ์การเกษตร จากผลการศึกษาในประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่า ยังมีอีกบางครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน กล่าวคือ บางครัวเรือนค่าใช้จ่ายเพียงเพื่อการยังชีพ บางครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายนอกเหนือจากการยังชีพที่จำเป็น เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อเป็นหลักประกันอนาคตของครอบครัว

3. รายจ่ายจำแนกตามปัจจัยสี่

3.1 รายจ่ายเพื่อซื้ออาหารต่อสัปดาห์ ส่วนใหญ่ครัวเรือนที่มีรายจ่ายระหว่าง 100-200 บาท คิดเป็นร้อยละ 40 เมื่อจำแนกเป็นประเภทของอาหารที่ซื้อ พบว่า มีครัวเรือนที่นิยมซื้อผัก มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ซื้อผัก ซื้อผลไม้และซื้อเนื้อหมู คิดเป็นร้อยละ 73.3, 66.7 และ 60 ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายค่าอาหารเพิ่มขึ้น เพราะอาหารที่อยู่ตามธรรมชาติ เช่น ผักตามแหล่งน้ำ

ธรรมชาติได้ลดลง จึงทำให้ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายในเรื่องอาหารที่จำเป็นต่อชีวิตของตนเอง

3.2 รายจ่ายเพื่อที่อยู่อาศัย
มูลค่าราคาที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยครัวเรือนที่มีมูลค่าที่ดิน 10,000-100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.33 รองลงมา คือ มูลค่าที่ดิน มากกว่า 200,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.67 สูงสุดเท่ากับ 800,000 บาทต่ำสุดเท่ากับ 10,000 บาทและครัวเรือนที่มีมูลค่าบ้านอาศัย 10,000-100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.67 รองลงมา คือ มูลค่าบ้าน มากกว่า 200,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.33 มูลค่าบ้านสูงสุดเท่ากับ 1,100,000 บาท ต่ำสุดเท่ากับ 30,000 บาท จากผลการศึกษาดังกล่าว พบว่า การที่ราคาที่ดินและมูลค่าบ้านที่อยู่อาศัย มีมูลค่าไม่สูงนักหรือไม่สอดคล้องกับภาวะปัจจุบัน เพราะผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนอาจปกปิดมูลค่าหรือมีครัวเรือนอีกบางส่วนใช้ข้อมูลที่มีมาในอดีตมาให้ข้อมูลต่อการวิจัยในครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จึงอาจคลาดเคลื่อนไปบ้าง ส่วนมูลค่าการซ่อมแซมบ้านครัวเรือน ร้อยละ 30 มีการซ่อมแซมบ้าน ส่วนร้อยละ 70 ไม่มีการซ่อมแซมบ้าน มีมูลค่าซ่อมแซมบ้านมีค่าเฉลี่ย 13,055.56 บาท มูลค่าการซ่อมแซมบ้านสูงสุดเท่ากับ 30,000 บาท ต่ำสุดเท่ากับ 1,000 บาท การต่อ

เติมบ้านครัวเรือนส่วนใหญ่ ร้อยละ 63.33 ไม่มีการต่อเติมบ้าน มีเพียงร้อยละ 36.67 เท่านั้นที่มีการต่อเติมบ้าน การที่ส่วนใหญ่ที่ไม่มีการใช้จ่ายในการซ่อมแซมบ้านเนื่องจากเห็นว่า ที่อยู่อาศัยยังสามารถใช้การอยู่อาศัยได้จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า บ้านที่อยู่อาศัยของผู้ถูกสัมภาษณ์มีลักษณะที่คงทน มั่นคงแข็งแรง ตัวบ้านทำด้วยวัสดุที่แข็งแรง ดังนั้น ส่วนใหญ่จึงไม่มีความเสียหายที่มีค่าใช้จ่ายเรื่องที่อยู่อาศัยมากนัก แต่มีครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายเรื่องที่อยู่อาศัยเป็นส่วนน้อย แต่คิดเป็นมูลค่าตัวเงินสูง เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์การก่อสร้างมีราคาสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะเวลาอันสั้น จึงส่งผลให้ค่าใช้จ่ายเรื่องที่อยู่อาศัยสูงขึ้น อุปกรณ์สิ่งของเครื่องใช้ที่ต้องจ่ายได้แก่ อุปกรณ์ที่ต้องจ่าย คือ พัดลมและอุปกรณ์อื่น ได้แก่ เตารีด หมอหุงข้าวไฟฟ้า ส่วนร้อยละ 96.70 และร้อยละ 80 เป็นสิ่งที่ต้องจ่าย คือ โทรศัพท์และพัดลม นอกจากนี้ ยังมีค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าน้ำประปาในแต่ละเดือนมากกว่า 300 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมา คือ ระหว่าง 201-300 บาท คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนครัวเรือนที่เหลือ ร้อยละ 30 ไม่มีค่าใช้จ่ายเสียค่าน้ำ เนื่องจากไม่ได้ต่อน้ำประปา ค่าใช้จ่ายค่ากระแสไฟฟ้าไม่เกิน 300 บาท คิดเป็นร้อยละ 50

รองลงมา คือ มีค่าใช้จ่ายระหว่าง 301-600 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.34 ค่าใช้จ่ายกระแสไฟฟ้าต่ำสุดเท่ากับ 30 บาท สูงสุดเท่ากับ 5,000 บาท จากรายการค่าใช้จ่ายข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าชุมชนบ้านตัวได้เข้าสู่สังคมที่ทันสมัยมากขึ้น รายจ่ายส่วนนี้อธิบายได้ว่าเมื่อความเจริญมาเข้ามาในชุมชน เช่น การมีถนนหนทางที่สะดวก มีกระแสไฟฟ้าเข้ามา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิตตามมา คือ เครื่องใช้ไฟฟ้าเพื่ออำนวยความสะดวก ภายในครัวเรือนจำเป็นต้องจัดหาอุปกรณ์เหล่านี้มาเพื่อสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน จากปรากฏการณ์ดังกล่าว สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2539: 210) ได้อธิบายว่า ลักษณะหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย ก็คือ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดังกล่าวได้มีอยู่ทุกหมู่บ้านที่ถนนเข้าถึง เนื่องจากระบบเศรษฐกิจเข้าไปถึงหมู่บ้าน ทำให้อพยพแรงงานของหนุ่มสาวไปทำงานนอกหมู่บ้านแล้วนำความทันสมัยสู่หมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเป็นอยู่ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ รถจักรยานยนต์ ตู้เย็น

3.3 รายจ่ายเพื่อซื้อเครื่องนุ่งห่ม รายจ่ายเครื่องนุ่งห่มของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือน ร้อยละ

86.66 มีพฤติกรรมซื้อเสื้อผ้า นาน ๆ ครั้ง ที่เหลือ คือ ซื้อบ่อยครั้งและบางครั้งตามลำดับ ความเพียงพอของเสื้อผ้า ร้อยละ 73.33 มีเสื้อผ้าที่เพียงพอสำหรับนุ่งห่มในครัวเรือน ส่วนครัวเรือนที่เหลือร้อยละ 26.67 ระบุว่า มีเสื้อผ้าเกินความจำเป็น จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ทุกครัวเรือนยังมีความจำเป็นเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการที่ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่ซื้อเครื่องนุ่งห่ม นาน ๆ ครั้ง อาจเป็นเพราะมีรายได้จำกัด ส่วนหนึ่งต้องเป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องต่าง ๆ และสินค้าที่ซื้อเป็นสินค้าประเภทคงทนสามารถใช้หลาย ๆ ครั้งได้ เช่น เสื้อกันหนาว ผ้าห่มหรือเสื้อผ้ากางเกง ครัวเรือนเกือบทั้งหมด ร้อยละ 93.33 มีรสนิยมในการเลือกซื้อสินค้าที่ผลิตในท้องถิ่นและสินค้านี้มีราคาถูก ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะปัจจุบันภาครัฐมีการรณรงค์ซื้อสินค้าภายในท้องถิ่นที่ชุมชนผลิตเอง คือ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และอีกเหตุผลหนึ่งเป็นเพราะกำลังซื้อของครัวเรือนต่ำ ไม่สามารถที่จะจัดซื้อสินค้าในราคาแพงได้ แต่ยังมีครัวเรือนอีกร้อยละ 6.67 ใช้สินค้าต่างประเทศที่มียี่ห้อ ความคิดเห็นต่อราคาสินค้าที่ซื้อที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า อาจได้รับอิทธิพลจากสื่อสารมวลชนที่แพร่เข้าสู่ชุมชน ผ่าน

โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ตหรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ก่อให้เกิดการกระตุ้นให้ยากที่จะซื้อสินค้าตามสมัยนิยม พฤติกรรมการบริโภคดังกล่าว ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2543) ได้อธิบายว่าพฤติกรรมการบริโภคเป็นบุคคลที่ชอบใช้ของแพง ๆ ทำให้คนอื่นมองว่า ตัวเองเป็นผู้ที่ร่ำรวย ต้องการให้คนยกย่องนับถือ เป็นคนที่ต้องมีเกียรติต้องการเป็นผู้นำในการใช้สินค้า นิยมใช้สินค้าที่นำเข้ามานั่น มองว่าสินค้าในประเทศเป็นสินค้าที่ไม่มีคุณภาพ ไม่มีมาตรฐานเป็นสินค้าด้อยคุณภาพ จะรู้สึกภูมิใจทุกครั้งเมื่อได้ใช้สินค้าที่เป็นสินค้าจากต่างประเทศ แต่บางครั้งอาจจะประสบกับปัญหาทางด้านการเงินแต่กลัวว่าคนอื่นจะรู้ถึงฐานะของตนเองต้องยอมกู้เงินเพื่อพยุงฐานะของตนเองก็ยอมเพื่อรักษาภาพลักษณ์ของตนเอง โดยไม่ต้องการให้ใครมามองว่าตัวเองจนลำบากหรือต่ำต้อยกว่าคนอื่น

3.4 รายจ่ายเพื่อการรักษาโรคการเจ็บป่วยของสมาชิกครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีการเจ็บป่วยนาน ๆ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 50 มีเพียงร้อยละ 6.67 เท่านั้นที่ไม่มีสมาชิกในครัวเรือนสุขภาพดีครัวเรือนซึ่งจะเจ็บป่วยใช้เพียงเล็กน้อยจากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านมีภาวะสุขภาพที่ดี ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนในหมู่บ้านมีการ

ป้องกันรักษาสุขภาพอยู่เสมอ เช่น กิจกรรมภาคการเกษตรถือเป็นการใช้กำลังแรงงานเสมือนการออกกำลังกายในหมู่บ้านเองมีระบบเฝ้าระวังโรคภัยไข้เจ็บ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเข้ามาให้ความรู้ในการรณรงค์ป้องกันรักษาโรคอยู่เป็นประจำ แต่มีอีกบางส่วนที่มีการเจ็บป่วยบ้างซึ่งส่วนมากจะพบกับในเด็กและผู้สูงอายุเท่านั้น การปฏิบัติเมื่อสมาชิกในครัวเรือนเจ็บป่วย ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนมักไปพบแพทย์ที่คลินิกเพื่อรักษามากกว่าไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาล ผู้ให้ข้อมูลให้เหตุผลว่าการไปพบแพทย์ที่คลินิกได้รับบริการที่สะดวกและรวดเร็วกว่าไปรับรักษาที่โรงพยาบาลที่มีขั้นตอนรับบริการหลายขั้นตอน เสียเวลาในการนั่งรอและซักประวัติของคนไข้ โดยมีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ในแต่ละครั้งโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 500 บาท

สรุป

จากที่กล่าวมา สรุปได้ค่านิยมทางเศรษฐกิจของชุมชนชาวบ้านตัวสะท้อนจากการมีรายได้และที่มาของรายได้ ส่วนพฤติกรรมการบริโภคจะสะท้อนจากค่าใช้จ่ายในเรื่องปัจจัยสี่ โดยผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นหัวหน้าครัวเรือนที่ส่วนใหญ่มี

อาชีพทำนาปีและบางส่วนทำนาปรัง ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพทางกายภาพของบ้านตัวเป็นลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท บริเวณรอบหมู่บ้านเป็นพื้นที่นา รายได้จากการประกอบอาชีพของประชาชนจึงมาจากการทำนาและครึ่งหนึ่งมีรายได้ไม่แน่นอน นอกจากนี้ รายได้บางส่วนต้องพึ่งพาบุตรหลานที่ส่งมาให้รายจ่ายของครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายกับข้าว จ่ายค่าเล่าเรียนของบุตรหลาน เพราะต้องใช้จ่ายค่าอาหารกลางวัน ค่าเดินทางและอุปกรณ์การเรียน บางครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 800-1,000 บาทต่อวัน

หากจำแนกรายจ่ายตามปัจจัยสี่ จะพบพฤติกรรมการบริโภค ดังนี้ 1) รายจ่ายเพื่อซื้ออาหารต่อสัปดาห์ ครัวเรือนที่มีรายจ่ายระหว่าง 100-200 บาท คิดเป็นร้อยละ 40 ประเภทของอาหารที่ซื้อมากที่สุด คือ ซื้อผัก ซื้อผลไม้และซื้อเนื้อหมู 2) รายจ่ายค่าราคาที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย ครัวเรือนที่มีมูลค่าที่ดินจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มมูลค่า 10,000-100,000 บาท และ (2) กลุ่มมูลค่ามากกว่า 200,000 บาท มูลค่าที่มากที่สุด คือ 800,000 บาท ส่วนที่น้อยสุด คือ 10,000 บาท ส่วนครัวเรือนที่มีมูลค่าบ้านอาศัยจำแนกเป็น 2 กลุ่มเช่นกัน คือ (1) กลุ่มมูลค่า 10,000-100,000 บาท

และ (2) กลุ่มมูลค่ามากกว่า 200,000 บาท มูลค่าบ้านสูงสุด คือ 1,100,000 บาท ต่ำสุด คือ 30,000 บาท ซึ่งมูลค่าที่ดินและมูลค่าบ้านที่อยู่อาศัยเป็นมูลค่าไม่สูงนักหรือไม่สอดคล้องกับภาวะปัจจุบัน 3) รายจ่ายเพื่อซื้อเครื่องนุ่งห่มของครัวเรือน จะมีพฤติกรรมซื้อเสื้อผ้าไม่บ่อยนัก ส่วนใหญ่ต่างมีความพอเพียงในการซื้อเสื้อผ้านุ่งห่มและบางครัวเรือนไม่เห็นด้วยที่ต้องซื้อเสื้อผ้าที่เกินความจำเป็น 4) รายจ่ายเพื่อการรักษาโรคของสมาชิกครัวเรือน ส่วนใหญ่มีการเจ็บป่วยไม่บ่อยนัก บางครัวเรือนเท่านั้นที่มีการเจ็บป่วย จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านมีภาวะสุขภาพที่ดี ดังนั้น ค่านิยมทางเศรษฐกิจและพฤติกรรมการบริโภคของชาวบ้านตัวจึงสรุปได้ว่า มีค่านิยมการใช้ชีวิตที่เป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ มีค่าใช้จ่ายมากขึ้นกว่าเดิม แต่ก็ไม่ได้ตัดขาดสน เพราะสามารถหารายได้จากอาชีพหลักและอาชีพเสริมอย่างอื่น ส่วนพฤติกรรมการบริโภคเป็นไปตามปัจจัยพื้นฐานสี่ประการที่เป็นการอยู่อย่างพอเพียงตามอัตภาพของแต่ละครัวเรือน

บรรณานุกรม

- กิตติพัฒน์ นนทปัทมะคุณย์. (2550). *สวัสดิการสังคมเพื่อคนด้อยโอกาส นโยบายว่าด้วยการกินดี อยู่ดี มีสุข มีสิทธิ*. กรุงเทพมหานคร: เอดิชั่นเพรส โปรดักส์.
- คณะกรรมการจัดงานวันสถาปนาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ครบรอบ 66 ปี. (2563). *สังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม: การปลดล็อกความเหลื่อมล้ำสู่ความยั่งยืน. การประชุมสัมมนาวิชาการเนื่องในโอกาส ครบรอบ 66 ปี คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วันที่ 24 มกราคม*.
- เครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่. (2556). *7+1 นโยบายสาธารณะ 88 ข้อเสนอ (ปฏิบัติการ) ร่วมสร้างประเทศไทยให้น่าอยู่*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, บรรณาธิการ. (2544). *สวัสดิการโดยภาคชุมชน (1) กลุ่มออมทรัพย์*. กรุงเทพมหานคร: เอดิชั่นเพรส โปรดักส์.
- _____. (2549). *สวัสดิการสังคมในมิติกินดี อยู่ดี มีสุข มีสิทธิ*. กรุงเทพมหานคร: เอดิชั่นเพรส โปรดักส์.
- พจน์ บุญเรือง. (2538). *ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับการส่งเสริมการเกษตร. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช*.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2543). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพมหานคร: อีร์พิมล์การพิมพ์.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2539). *สังคมวิทยาชนบท: วิธีการวิจัย ทฤษฎีและการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม. (2553). *สถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.